

WANDELEN

Waterschap
De Dommel

RONDJE BENEDEN-DOMMEL

SINT-MICHIELSGESTEL, LENGTE 9 KM

Wandelroute **Beneden-Dommel**

Het gebied waar de riviertjes de Dommel en Essche Stroom samenstromen is al heel erg lang een aantrekkelijk leefgebied. Tussen de moerassige rivierdalen lagen vroeger enkele zandruggen waarop uitstekend bewoning mogelijk was. Dat was al zo in de Romeinse tijd, wat onder meer blijkt uit archeologische vondsten bij Halder. Maar ook in latere tijden moet het hier aangenaam geweest zijn, gezien het grote aantal landhuizen in de omgeving, zoals Zegenwerp, Bleijendijk en Oud Herlaer.

Over de graskades langs de Dommel en Essche Stroom is het heerlijk wandelen. Vanaf de dorpskern van Sint-Michielsgestel loopt u langs de Dommel naar Landgoed Zegenwerp met zijn eeuwenoude eiken en beuken. Vanaf daar steekt u, via een oud dijkje, door naar de Essche Stroom die u stroomafwaarts volgt tot het buurtschap Halder. Dit is het punt waar de Essche Stroom in de Dommel uitmondt. Over de zuidelijke grasdijk loopt u terug naar Sint-Michielsgestel.

Er valt tijdens deze wandeling heel wat te genieten. Zo is bij Zegenwerp een vispassage aangelegd, waardoor zeldzame vissoorten de stuw van Sint-Michielsgestel kunnen passeren en weer verder stroomopwaarts kunnen zwemmen. De Essche Stroom op Landgoed Bleijendijk is in 2015 getransformeerd van een rechte, brede beek tot een meanderend riviertje dat volop de ruimte heeft gekregen in de natuur. U kunt hier kiezen voor een route over de grasdijk of het laarzenpad langs het water. Als u voor de laatste optie kiest, kunt u de Essche Stroom oversteken via twee avontuurlijke hangbruggen.

En wie denkt dat al die nieuwe natuur tot meer wateroverlast zal leiden, heeft het mis. Verbreding van het rivierbed, meer natuurlijke oevers, meer bochten; het zijn allemaal maatregelen waardoor juist meer water kan worden vastgehouden. Natte natuur betekent in dit geval drogere voeten. Uitgezonderd misschien voor een enkele wandelaar.

Praktische informatie

Rondwandeling

Rondwandeling vanaf Sint-Michielsgestel. U wandelt langs de Dommel, de nieuwe meanders van de Essche Stroom en door bospaadjes op Landgoed Zegenwerp. Interessante waterstaatskundige kijkpunten zoals een stuw en een vispassage.

Toegankelijkheid

Vanwege begrazing met schapen, zijn honden alleen aangelijnd toegestaan.

Lengte

9 km, inkorten niet mogelijk.

Start- en eindpunt van de route

Het Petrus Dondersplein in Sint-Michielsgestel.

Parkeren

Op het Petrus Dondersplein in Sint-Michielsgestel.

Bereikbaarheid startpunt met OV

Van station 's-Hertogenbosch bus 156 richting Eindhoven en 159 richting Veghel, halte Petrus Dondersplein.
www.92920v.nl

Openbaar vervoer onderweg

Geen.

Eten en drinken

Sint-Michielsgestel, Gasterij De Zwaantjes, www.dezwaantjes.nl en Lunchgalerie De Rijker, www.lunchgaleriederijker.nl.

Haanwijk, Theehuis 't Haantje, Haanwijk 3.

[Iets verderop bevindt zich een informatiepunt van Brabants Landschap, Haanwijk 4]

Wandelknooppunten

Deze route maakt gebruik van het Brabants netwerk van wandelknooppunten. In de beschrijving en op de kaart ziet u de knooppuntnummers. Op een knooppunt kiest u de richting met het juiste knooppuntnummer. Tussen de knooppunten ziet u gele pijlen in een groen vlak. Af en toe wijkt de route van het netwerk af.

Wandelroute

lengte 9 km

Topografische ondergrond (c) Topografische Dienst Kadaster

1 km

Essche Stroom Landgoed Bleijendijk

Routebeschrijving

Sint-Michielsgestel, Petrus Dondersplein – Dommelstuw

Vanaf kerktoeren op het Petrus Dondersplein naar bushalte lopen. Bij bushalte **RA** en straat uitlopen. Aan het eind Schijndelseweg oversteken en **LA**, stoep. Bij **kp 25 RA**, Schijndelseweg 26-26a, **ri kp 26**. Voor hekwerk **LA**, smal bospad. Op driesprong **LA**. Het pad op een kade buigt om een plas heen. Aan het eind **LA**, onverharde weg langs de Dommel naar **kp 26**.

Dommelstuw – Zegenwerp

Op **kp 26 RA** stuw over. Aan overzijde **LA**, onverhard pad langs de Dommel. Bij bankje van waterschap **RA**, eikenlaan Landgoed Zegenwerp. Bruggetje bij vistrappen oversteken en op driesprong **RD**. Waar pad bocht naar landhuis maakt gaat u even **RD** en direct daarna **RA** smal pad tussen rododendronstruiken door. Op driesprong **RD**, huisje passeren en het pad naar **L** volgen naar **kp 58**.

Sint-Michielsgestel

Kijkpunten

A Stuw in de Dommel

De Dommel ontspringt in België in de buurt van Peer. Op weg naar de uitmonding in de Maas overbrugt de beek een hoogteverschil van 35 meter. Vanaf de Belgische grens zorgen vijftien stuwen dat het water op een bepaald peil blijft. Het water wordt onder andere vastgehouden voor natuur en agrarisch gebruik. De stuw in de Dommel bij Sint-Michielsgestel is de twee na laatste voor de monding van de beek. Het peilverschil boven- en benedenstrooms bedraagt ruim 1.70 meter. Sinds 2016 is bij deze stuw, op initiatief van een vader en zoon, een waterkrachtcentrale gebouwd. Deze waterkrachtcentrale levert stroom voor 1300 gezinnen in de regio Sint-Michielsgestel.

B Vispassage Zegenwerp

In de Dommel komen veel verschillende soorten vissen voor. Sommige daarvan zwemmen in het voorjaar stroomopwaarts naar plekken waar ze kunnen paaien. Voorbeelden zijn de riviergrondel, kopvoorn en meer zeldzame soorten als beekprik en rivierprik. Stuwen vormen voor deze vissoorten onneembare hordes. Door de aanleg van vispassages worden de barrières opgeheven. De vispassage langs het laantje Zegenwerp is 980 meter lang en bestaat uit vijftien natuurstenen drempels. Voor de vissen is het nu mogelijk het hoogteverschil van de stuw in kleine sprongen te overbruggen.

C Vijvers op Landgoed Zegenwerp

Zegenwerp is een klein maar fijn landgoed aan de rand van het Dommeldal. Al in de 14e eeuw stond hier een versterkte woning. Het landgoed is in de 19e eeuw ontworpen in Engelse landschapsstijl met statige lanen, glooiende grasvelden en vijvers met grillig verlopende oevers. Het herbergt meer dan honderd jaar oude zomereiken en beuken. Verder is er een eeuwenoud akkercomplex met houtwallen en weiden. Sinds 1982 is het eigendom van Brabants Landschap.

D Essche Stroom en hoogwater

In de winter van 1995 stond het water in dit deel van de Essche Stroom zo hoog dat het door de kades ging sijpelen, waardoor grote gebieden onder water kwamen te staan. Sindsdien zijn de kades flink verstevigd. Sinds 2005 zijn het waterschap en Landgoed Bleijendijk samen gaan nadenken over de vraag hoe wateroverlast voorkomen kan worden én hoe de Essche Stroom meer verbinding krijgt met het landgoed. Het antwoord op die vraag is precies tien jaar later zichtbaar. Over een lengte van 2,5 kilometer is de brede beek veranderd in een kronkelend riviertje. Het water is schoner en de natuur krijgt er alle kansen. De dijken zijn verlegd en hebben ruimte gemaakt voor brede, glooiende oevers. In tijden van hoog water kunnen die overstromen, op een natuurlijke en veilige manier.

Vispassage bij Zegenwerp

Zegenwerp – Esscheweg

Einde pad op **kp 58 LA** ri **kp 57**, zandweg. Na 100m **RA**, bospad. Op viersprong **RD**, bospad met weide aan linkerhand. Volg het pad **RA** en direct **LA**. **RD** tussen twee banen van golfterrein lopen. Aan het eind doorgaande weg oversteken, **LA** trottoir langs fietspad op en Eikenlaan oversteken naar **kp 57**.

Esscheweg – Het Volmeer

Bij **kp 57** en picknicktafel **RA** ri **kp 56**, smal bospad langs bordje 'opengesteld'. Na 50 meter op splitsing **R** aanhouden. Op driesprong **RA**, tennisbaan aan rechterhand. Einde pad **LA** en direct daarna **RA**. Voor vennetje **RA**. Houd het pad rond het vennetje aan. Aan overzijde vennetje scherp **RA**, bospad. Einde pad **LA**, zandweg. Op kruising **RA** langs houten slagboom, onverhard bomendijkje. Houten slagboom passeren en op kruising **RD**, onverharde Heijdijk.

Het Volmeer – Halder

Op kruising met **kp 56 RD** ri **kp 20**, doodlopende weg Het Volmeer. Waar de weg bocht naar rechts maakt gaat u **LA**, grasdijk op en direct **RA** langs slagboom, grasdijk. De dijk buigt naar rechts langs het water van de Essche Stroom. Bij metalen schuif in sloot **RD** en even verder **LA**, dijk verlaten en pad aan waterkant aanhouden (bij hoog water grasdijk **RD** aanhouden). Met hangbrug het water oversteken (een voor een) en het pad **RD** vervolgen. Even verder een tweede hangbrug over. Voorbij tweede brug **RD**, paadje aan de waterkant steeds aanhouden. Bij stenen kunstwerk en informatiepaneel van waterschap de dijk op en **RD**. Aan het eind voorbij slagboom **RA**, asfaltweg.

Halder – De Bleeke

Aan het eind bij **kp 20 RD** ri **kp 5** via voetgangersoversteek de doorgaande weg (Vughterweg) oversteken. Op klinkerweg **RA** en gelijk **LA**. Vóór de brug op **kp 5 RD** ri **kp 6**, klinkerweg aanhouden (voor theehuis *t Haantje ri **kp 9**, 500m). In bocht van de weg bij **kp 6 LA** ri **kp 1**, langs slagboom en grasdijk langs Dommel aanhouden. Volg de dijk bijna 2 km tot **kp 1** op kruising met Piet Van der Leebrug.

De Bleeke – Sint Michielsgestel, Petrus Dondersplein

Op **kp 1 RD**, pad langs de Dommel blijven volgen ri **kp 28**. Pad langs Dommel steeds **RD** volgen. U komt uit bij een fiets- en wandelbrug over de Dommel. Ga **LA** de brug over. Aan overzijde **RD** over parkeerterrein (komende jaren zijn hier bouwwerkzaamheden) en rechts aanhouden naar kerktoeren op Petrus Dondersplein.

E Halder: een oude nederzetting aan het water

Halder en omgeving vormden in de Romeinse tijd al een aantrekkelijk woongebied. In 1962 werd een vondst van duizenden Romeinse munten gedaan [zie kunstwerk en informatiebord] en in 1973 werd in het gehucht zelf een deel van een Romeinse pottenbakkersoven blootgelegd. Kasteel Nieuw-Herlaer is waarschijnlijk in de late Middeleeuwen gesticht door bewoners van het naburige Oud-Herlaer. Het oudste nu nog zichtbare bouwdeel is de achtkantige toren uit de eerste helft van de 16e eeuw. Het huidige hoofdgebouw dateert van 1791.

F De Dommel beeldbepalend in Sint-Michielsgestel

Het uiterlijk van de Dommel, binnen de bebouwde kom van Sint-Michielsgestel, is de afgelopen jaren flink veranderd. Gemeente en waterschap werkten samen aan een ecologische verbindingzone langs de Dommel. U ziet nu flauwe oevers met ruimte voor water- en moerasplanten. Een oude rivierarm is in ere hersteld en is vooral in trek bij amfibieën en libellen. De bloemrijke graslanden op de drogere oeverdelen zijn geschikt voor allerlei vogels en insecten. Op de locatie achter het gemeentehuis is in 2016 een groene ontmoetingsplek voor jong en oud ontwikkeld. Een natuurspeeltuin met amfibieënpool. De nieuwe wandel- en verkeersbrug verbindt deze locatie met het centrum van Sint-Michielsgestel.